

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ “ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ”
ДУ “ІНСТИТУТ РИНКУ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ”
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ СТЕФАНА БАТОРІЯ
(м. СКЕРНЕВІЦЕ, ПОЛЬЩА)
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ВАРНА, БОЛГАРІЯ)

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН,
ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23-24 вересня 2022 року

м. Одеса -2022

УДК: 334.012.42:338

Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23-24 вересня 2022 р.). – Одеса, 2022. 596 с.

У збірнику представлено матеріали учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи», яка відбулася в Одеському національному економічному університеті 23-24 вересня 2022 року.

Розглядаються питання економіки, фінансів, інвестицій та інвестиційної діяльності, інновацій та інноваційної діяльності, публічного управління, підприємництва, конкурентоспроможності підприємств, інтеграційних процесів, національної безпеки.

Матеріали публікуються в авторській редакції з незначною загальною правкою, відповідальність за зміст та достовірність досліджень несуть автори.

Отже, не зважаючи на війну, страхові компанії продовжують працювати та надавати свої послуги. Серед головних проблем, які постали перед страховиками можна виділити: зниження та затримка страхових надходжень, значна кількість розірваних договорів страхування та проблеми з урегулюванням страхових випадків на тимчасово окупованих територіях. Однак, запровадження ефективних заходів з боку держави, посприяють покращенню ситуації на страховому ринку.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати- результати опитування. [Електронний ресурс] URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuye-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>
2. Экономическая правда. Страхование во время войны. *Экономическая правда*. [Електронний ресурс] URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/04/14/685760/>
3. Що змінюється у страхуванні в умовах воєнного стану? - European Business Association. [Електронний ресурс] URL: <https://eba.com.ua/shho-zminyuetsya-u-strahuvanni-v-umovah-voennogo-stanu/>
4. Олександр Терпай. Страхування під час воєнного стану: чи є шанси на відшкодування [Think brave. | *Останні новини бізнесу України*. . [Електронний ресурс] URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210301_strakhuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi--shansi-na-vdshkoduvannya

Пістунов І.М.

д.т.н., професор,

професор кафедри економіки та економічної кібернетики,
Національний технічний університет, «Дніпровська політехніка»,

Турчанінова І.Ю.

асистент кафедри економіки та економічної кібернетики,
Національний технічний університет, «Дніпровська політехніка»,

м. Дніпро

ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОГО ЗБИТКУ, ЯКОГО МОЖУТЬ ЗАВДАТИ КЛІЄНТИ АБО СПІВРОБІТНИКИ

В умовах економічної взаємодії з новими контрагентами, клієнтами та співробітниками, ми розуміємо, що всі вони можуть свідомо чи несвідомо нести економічний ризик.

Нові контрагенти можуть не поставити вчасно матеріали чи надати послуги або виконати це на незадовільному рівні, від чого наша продукція буде не конкурентоспроможною.

Нові клієнти можуть невчасно сплатити за товари та послуги або й відмовитися від свого замовлення.

Нові співробітники можуть вчинити дії, які нанесуть фінансовий або репутаційний збиток фірмі, де вони працюють.

Загальний напрямок вирішення такої задачі полягає у:

1. Зібранні даних щодо контрагентів, клієнтів та співробітників, які вже колись завдавали тим чи іншим способом збитків.
2. Визначенні таких характеристик цих суб'єктів економічної діяльності, які можна отримати до початку бізнесу із ними.
3. Порівняти ці характеристики із характеристиками контрагентів, клієнтів та співробітників, які вже колись завдавали тим чи іншим способом збитків.

4. Побудові аналітичної залежності за отриманими даними.

Тоді, коли у фірми з'явиться новий контрагент, клієнт чи співробітник, треба його дані підставити в аналітичну залежність і одразу отримати прогноз збитку, який він може надати.

Розглянемо застосування представленого вище алгоритму в діяльність виробничої фірми та банку. Кожен приклад заснований на реальних даних.

Приклад 1. Визначення міри ризикованості клієнта ТОВ «МТК Україна»[1]

Основна діяльність ТОВ «МТК Україна» – це виготовлення ангарів з гофрованого металу та їх монтаж на території клієнтів, серед яких більшість складають агрофірми. Збиток фірмі завдають клієнти, які відмовляються від продовження контракту, хоча роботи по виготовленню ангара вже почато.

Було зібрано дані відмов за 4 роки за такими характеристиками: 1) Дата договору (або попередня згода) та дата відмови. 2) Вид господарської діяльності замовника. 3) Площа фірми замовника. 4) Область, в якій планувалось будівництво. 5) Відстань до замовника. 6) Кількість працівників замовника. 7) Вік керівника замовника. 8) Статутний капітал. 9) Рік заснування. 10) Розмір ангара. 11) Етап, на якому було припинене будівництво. 12) Збитки, до яких призвела відмова.

Проведений в програмі Ексел кореляційний аналіз впливу економічних факторів на збитки показав, що найбільш впливовими факторами є наступні: x_1 – площа землі замовника, x_2 – відстань до замовника, x_3 – вік особи, що приймає рішення, x_4 – рік заснування фірми замовника, x_5 – висота ангара, x_6 – довжина ангара.

Використавши ієрархічну класифікацію пакету STATISTICA, всіх 26 клієнтів було розбито на 6 кластерів. Для кожного кластера було знайдено середній розмір збитку, який вони завдали ТОВ «МТК-Україна».

Оскільки у 1-й та 5-й кластери потрапило по одному клієнту, їх дані не було застосовано для подальшого аналізу. Тобто, було розглянуто 4 кластери. Результат кластеризації наведено у табл. 1, де номери у правій колонці означають клієнта, чий дані було використано для розрахунку.

Таблиця 1

Результат ієрархічної класифікації

Кластери	Номер клієнта
1	1
2	4, 6, 7, 22, 25, 27
3	2, 8, 9, 12, 13, 15, 18, 20, 23, 24
4	3,5,10,16,17,21
5	11
6	14, 19, 26

На основі отриманих кластерів було побудовано роздільні функції, за допомогою додаткової змінної Y_i , яка при розрахунках лінійної регресії приймала значення 1000 для одного кластера та 0 для інших. Тобто, даним кластера, для якого розраховувалися коефіцієнти роздільної функції, ставилася у відповідність ендогенна змінна 1000, а для даних інших кластерів ендогенна змінна дорівнювала нулю. Тому розрахунок коефіцієнтів регресії проводився чотири рази для 4 кластерів.

Розрахунок коефіцієнтів роздільних функцій проводився за допомогою програми Ексел, підпрограмою Regression.

Вид роздільних функцій:

$$Y_1 = -0,12 + 0,19x_1 + 0,12x_2 + 0,05x_3 - 0,51x_4 + 0,16x_5 - 0,24x_6,$$
$$Y_2 = -0,10 + 0,24x_1 + 0,32x_2 + 0,15x_3 - 0,53x_4 + 0,23x_5 - 0,30x_6,$$

$$Y_3 = -0,04 + 0,24 x_1 + 0,26 x_2 + 0,09 x_3 - 0,52 x_4 + 0,24 x_5 - 0,28 x_6,$$
$$Y_4 = 0,06 + 0,13 x_1 + 0,26 x_2 + 0,19 x_3 - 0,55 x_4 + 0,09 x_5 - 0,27 x_6.$$

Тепер, коли приходиться новий клієнт, його дані вводяться до роздільних функцій і цього клієнта відносять до того кластера, яка із роздільних функцій прийняла найбільше значення. Середній збиток для клієнтів цього кластера і визначить розмір можливого збитку, який клієнт завдасть ТОВ «МТК-Україна». За політикою фірми, обсяг збитків, що складає більше половини від вартості обігових коштів, є неприйнятним.

Приклад 2. Прогнозування розміру збитку співробітниками Приватбанку[2]

Приватбанк є найбільшим банком України. В ньому працюють десятки тисяч клерків, які не тільки обслуговують клієнтів, але й виконують операції з перевірки, контролю, прогнозування, програмування, тощо.

В такому великому колективі зустрічаються люди, які не завжди точно виконують свої обов'язки, чим завдають шкоди банку.

Для розрахунків із застосуванням запропонованої вище методики було взято дані по відділенню банку у місті Дніпро.

За кожним інцидентом, який викликав затримки у виконанні транзакцій, було розраховано величину збитку який принесла ця затримка.

Всього було обраховано 57 інцидентів.

Розмір нанесеного банку збитку від інцидентів, спричинених співробітниками, за методикою оцінки витраченого часу на усунення інциденту, згідно внутрішніх документів банку, оцінюється як кількість втрачених транзакцій і розраховано як

Кількість втрачених транзакцій = Фактичний час вирішення інциденту*

*Середню кількість транзакцій за годину * Вартість однієї транзакції

Фактичний час вирішення інциденту обчислюється:

Фактичний час вирішення інциденту = Час закриття інциденту – Час виникнення інциденту

Розмір нанесеного банку збитку від інцидентів, спричинених співробітниками, за методикою оцінки витраченого часу на усунення інциденту, згідно внутрішніх документів банку, оцінюється як кількість втрачених транзакцій і розраховано як

Кількість втрачених транзакцій = Фактичний час вирішення інциденту*

*Середню кількість транзакцій за годину * Вартість однієї транзакції

Фактичний час вирішення інциденту обчислюється:

Фактичний час вирішення інциденту = Час закриття інциденту – Час виникнення інциденту.

Було проведено анкетування співробітників Приватбанку, що завдали втрати банку.

Анкета містила наступні запитання: 1) Опис інциденту; 2) Дата виникнення інциденту; 3) Дата народження особи, що спричинила інцидент; 4) Стать; 5) Посада; 6) Стаж роботи: у банку і загальний; 7) Рівень задоволеності умовами праці; 8) Плани зі зміни місце роботи; 9) Місячний дохід; 10) Кількість утриманців (діти, чоловік/дружина, батьки тощо); 11) Щомісячні платежі (іпотека, кредит, аліменти оренда і т.д.); 12) Розмір збитку.

Подальші розрахунки виконувалися аналогічно прикладу 1:

Кореляційний аналіз за допомогою програми Microsoft Excel, який не виявив зайвих даних. Кластерний аналіз за допомогою програми Statistica.

Було утворено п'ять кластерів.

Для визначення ймовірності завдання збитку співробітником банку використано формулу:

$P = (\text{Середня сума збитку за кластером}) / (\text{Середня сума коштів, що проходить через співробітника за день})$

Середню суму коштів, що проходить через одного співробітника за день було розраховано як відношення:

Середня сума коштів= $((\text{Річний бюджет напрямку})/(\text{Кількість працівників})) / (\text{Кількість робочих днів у році})$.

Також були побудовані роздільні лінійні функції із застосуванням додатку Regression електронних таблиць Excel (індекс змінної X_i відповідає номеру запитання в анкеті, а індекс змінної Y_i – номеру кластера):

$$\begin{aligned} Y_1^* &= 0,065X_1 + 0,997X_2 - 7,035X_3 - 0,836X_4 - 1,46X_5 - 6,97X_6 - 0,001X_7 + 7,259X_8 + 0,007X_9 - 37,72X_{10}, \\ Y_2^* &= -0,34X_1 - 0,295X_2 + 5,83X_3 - 0,19X_4 - 0,73X_5 - 7,078X_6 + 0,0007X_7 + 0,556X_8 + 0,0009X_9 + 0,243X_{10}, \\ Y_3^* &= -0,0029X_1 + 1,48X_2 + 7,07X_3 - 0,637X_4 - 1,297X_5 + 13,76X_6 - 0,002X_7 + 6,674X_8 + 0,002X_9 - 54,25X_{10}, \\ Y_4^* &= 0,73X_1 - 0,136X_2 + 11,99X_3 - 1,899X_4 + 6,375X_5 + 10,41X_6 - 0,001X_7 - 3,295X_8 - 0,007X_9 + 94,635X_{10}, \\ Y_5^* &= 0,25X_1 - 0,864X_2 - 5,153X_3 + 1,98X_4 - 0,589X_5 - 0,17X_6 + 0,005X_7 - 7,396X_8 - 0,004X_9 + 22,929X_{10}, \end{aligned}$$

Згідно проведеного опитування співробітників, що працюють у відділі кадрів, прийнятна ймовірність завдання збитків співробітником для працевлаштування у підрозділ – не більше 30%.

Отже, коли надходить новий кандидат для прийому на роботу, його дані вводяться у всі п'ять роздільних функцій. Коли його дані потрапляють до несприятливого кластеру, ймовірність завдання збитку в якому перевищує 30%, йому відмовляють у прийомі на роботу.

Список використаних джерел

1. Пістунов І.М., Малахова М.Д. Визначення міри ризикованості клієнта. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. Вернадського Серія: Економіка і управління*. Том 31 (70). № 4, 2020 Частина 1. С.141-145.
2. Пістунов І.М., Демура В.В. Прогнозування ймовірності завдання збитку співробітниками Приватбанку. *Інтелект XXI*. №2. 2020. С.180-184.

Подмазко О.М.

к.е.н.,

*старший викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом,
Одеський національний економічний університет,
м. Одеса*

ПОТЕНЦІЙНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ІННОВАЦІЙНОГО ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

Глобальне економічне зростання, яке спостерігалось останні кілька років, дозволило Україні значно збільшити обсяги виробництва в базових галузях економіки. У цей же час розпочався процес зростання вартості факторів виробництва (наприклад, робочої сили, енергоресурсів тощо), де українські підприємства мали значні цінові переваги в порівнянні з підприємствами інших країн. Крім того, в останні десятиліття, в країні, фактично не оновлювався основний капітал, що спричинило його моральне та фізичне старіння. Подальше підвищення конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і економіки в цілому залежить від системного оновлення основного капіталу у всіх галузях громадського виробництва. Причому не просто оновлення, а систематичного оновлення на інноваційній основі, що фактично означатиме перехід України до інноваційної моделі розвитку. Це дозволить як підвищити конкурентоспроможність базових галузей, так і розвивати наукомісткі галузі, знижуючи наявну диспропорцію у структурі економіки, завдяки якій

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

*МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
23-24 вересня 2022 року*

Підписано до друку 10.10.2022 р.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Умов.-друк. арк. 46